

228

11

17984
940.42(497.1)

КРАЈИНА БИБЛИОТЕКА
„РАДОЈЕ ДУЖИЋИЋ“
ЛЕСНОВАЦ

ГЕНЕРАЛ-ПОЛТНАНТ
АРСО ЈОВАНОВИЋ

ШЕСТА И СЕДМА НЕПРИЈАТЕЉСКА О Ф А Н З И В А

3

ИЗДАЊЕ НОВЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

БЕОГРАД, 1944

1010

ЧУВАЈТЕ КЊИГУ!

НАСНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДОЈЕ ДОБРИНОВАЦ
ПЕСНОВАЦ

ГЕНЕРАЛ-ЛАЈТНАНТ
АРСО ЈОВАНОВИЋ

ШЕСТА И СЕДМА НЕПРИЈАТЕЉСКА О Ф А Н З И В А

НАБАВЉЕНО 15-XI-48
Бр. инвентара 1145

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА ПЕСНОВАЦА

3
Одељење е Струка Иш
Бр. 9465

ИЗДАЊЕ НОВЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

БЕОГРАД, 1944

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА ПЕСНОВАЦА

Бр. 17.984
940.14 (497.1)

Прештампано из „Нова Југославија“
бр. 2 за март и бр. 7—10 за јуни и јули 1944

Шеста непријатељска офанзива

Шеста офанзива против Народно-ослободилачке војске отпочела је половином мјесеца октобра 1943 године, дакле, непуна 4 мјесеца послје завршетка пете офанзиве, када је пропао покушај непријатеља да опкољавањем уништи нашу ударну групу, на тремећи Црне Горе, Херцеговине и Босне. У овом кратком временском размаку одиграли су се крупни догађаји, у којима је наша Армија играла првенствену улогу. Те догађаје морамо резимирати да би правилније разумјели шесту офанзиву.

У двогодишњим жестокиим окршајима, без ичије помоћи, са оружјем отетим од непријатеља, наша војска убила је 100.000 италијанских фашиста. Ти ударци и ударци Савезника довели су фашистичку Италију до капитулације мјесеца августа 1943 године. Тада су Њемци појурили са свих страна моторизованим дивизијама да окупирају територију и разоружају италијанску војску. Наши пјешаци послје жестоких борби спријечили су их у томе и Народно-ослободилачка армија ослободила је скоро цијелу територију од Ђевђелије до Соче, у дужини преко 700 а у дубини до 400 км.

Словенско Приморје, Истра и Далматинска Острва, неправедно отсјечени од нашег живог организма, били су слободни. Ми смо постали чувари Јадрана, на којем је наша ратна морнарица вила крвљу извезену заставу слободе. То је Титова Армија кроз славну и херојску борбу прокрчила себи пут до великих Савезника.

Ослобођењем нових области потекла је бујица нових бораца у редове наше Армије. Устанак се ширио на крајеве гдје је до тада тињао. Попуњавале су се старе борбом прекаљене јединице, а ницале су нове бригаде, дивизије и корпуси. Цијела земља била је у знаку мобилизације нових снага за борбу против омраженог фашизма. Италијанско оружје и техника пало је у руке искусних ратника, који су га знали ефикасно употријебити. Савезници су нам почели дотурати на обалу оружје и ратни материјал. Артилериски дивизиони, тенковски батаљони, аутомобилске колоне јурили су ка положајима. А Врховни командант примио је прве официре за везу који су са фронта долетјели авионима.

Тако нарасла и наоружана, цијела Армија, предузела је снажне офанзивне операције. Све комуникационе везе које су из дравског и савског базена водиле у Италију и на Јадран биле су прекинуте, а моравско-вардарске комуникације биле су стављене под снажне ударце, те је практично онемогућена веза са Албанијом и Грчком, гдје је ослободилачки покрет, заштићен са сјевера нашим сна-

гама, стварао чврсто упориште. И попречне комуникације дуж Саве, Драве и Дунава биле су угрожене, па је веза и са Источним Балканом — Румунијом и Бугарском, била претањена и рискантна. Код оваквог стања Њемци нису могли консолидовати италијански фронт, нити спријечити Савезнике да преко Јадрана наоружавају нашу Армију, чијег су се ударца у леђа највише плашили. Дакле, цијели њемачки војнички организам на југоистоку Европе био је уочен. Маневрисање њемачких снага на овом ратишту било је скучено. Овакво стање пред опасношћу отварања другог фронта у Европи, колебљивог држања Турске и заплашености Бугарске и Румуније још више је угрожавало њемачки положај на Балкану.

Положај сателита у Југославији био је очајан. „Краљева војска у отаџбини“, коју су стварали италијански генерали кроз крвави терор, муке и прогоне наших народа, била је разбијена. Појавом наших трупа у слив Западне Мораве, Недић је на сав глас викао „Срби на окуп“. А упадом наших јединица у предграђе Загреба, Павелићеви доглавници почели су вадити пасоше за Швајцарску. Другим ријечима, сателитски режими доведени су пред крах, чиме су била угрожена најјача окупаторска упоришта и базе у Југославији.

Пођимо даље од овога. Десно крило наше Армије прешло је Вардар и пружило помоћ братском бугарском народу. Тамо су се почеле ствара-

ти јединице за борбу против фашистичког јарма. Наше војвођанске јединице продиру у Румунију, а оне из долине Драве у Мађарску и Аустрију, док је преко Соче широком зоном успостављена веза са партизанским снагама Сјеверне Италије. Дакле, наша Народно-ослободилачка војска дала је потстрек и подршку за дизање и ширење народних устанака на Балкану и у сусједним земљама. Она је постала привлачна снага и чврста спона за уједињавање свих поробљених народа у борби против фашизма. Другим ријечима, јужно крило њемачког Рајха било је опасно угрожено. Пожар се примицао животним центрима Хитлерове Њемачке.

Закључак: постављена на важним саобраћајним артеријама Балкана, наша Армија спутавала је руке њемачком командовању, онемогућујући му маневрисање трупама. Својим присуством на Јадрану, чинила је чврсту десну фланку савезничке армије, не дозвољавајући стварање њемачких ваздухопловних база за дејство против Савезника на италијанском ратишту. Пријетила је опасност да Југославија постане жариште за ширење свенародног устанка у сусједним земљама. Другим ријечима, наша Армија грозила је упадом на јужно, отворено крило њемачке армије. Њемачко командовање, и поред наступања Црвене армије са истока и Англо-Американаца са југа, оцјењује тренутно као најопаснијег чиниоца нашу Армију, која му већ три године потреса бедеме „европске тврђаве”.

Њемци покушавају да ријеше ситуацију неким брзим препадима на појединим правцима, али им ти трикови не успјевају. Зато отпочињу шесту и, вјероватно, последњу крупну офанзиву против Народно-ослободилачке војске.

План непријатеља. За разлику од првих пет, у шестој офанзиви непријатељ није покушао да „системом опкољавања” уништи нашу Армију. Њемци су знали да се наша Армија није дала опколити ни онда када је слободна територија била мало изоловано острво а снаге знатно мање. Сада, Њемци су се нашли пред једном великом и добро наоружаном армијом, са високим ратним искуством, а слободна територија износила је скоро три четвртине Југославије. Мада крути и шаблонисти, увидјели су да се оваква Армија не може сабити у „кота”, зато су искомбиновали слиједећи план:

Ослабити ударну моћ Народно-ослободилачке армије. У овом циљу јаким, оклопним и моторизованим дијеловима брзо се пробити и овладати комуникацијама, уништити базе Народно-ослободилачке армије, дијелећи њене снаге на поједине изоловане групе, које набацити у планине и почесно тући. Њемци су, дакле, брзим заузимањем комуникација хтјели да онемогуће маневрисање наших трупа набацујући их у планине гдје би, остављене без хране и изложене ударцима авијације и специјалних планинских формација, изгубиле ударну моћ. Поред тога овим брзим продорима Њемци су

хтјели одвојити нашу Армију од морских база, куда су нам савезници дотурали материјал. Осјећајући војничку слабост, као сретство оперативног плана, Њемци су предвидјели пљачку свих животних сретстава и паљење свих села у захвату операција. На тај начин, они су хтјели да нашу војску доведу у безизлазан економски положај.

План Врховног штаба. Дошла су у разматрање два плана:

а) Користећи велике природне препреке, прихватити фронталну битку и спријечити или онемогућити за дуже вријеме прелаз непријатељских снага преко ослобођене територије. Овај план могао се прихватити само у склопу развоја опште савезничке стратегије у циљу обезбјеђења десантних операција на обалском подручју или, уопште ради добитка у времену за какве друге маневре. Таква ситуација није била. Сем тога, овај план захтијевао је ангажовање јаких, скоро цијелих снага на једном одбранбеном луку већег или мањег полупречника од морске обале. То би довело до тешких фронталних борби које захтијевају велики утрошак муниције, дотурање хране, евакуацију рањеника итд. А у случају пробоја фронта непријатељ би могао мото-механизованим сретствима брзо продријети и дезорганизовати позадину, остављајући наше спорије трупе на истакнутом одбранбеном луку. Зато је Врховни штаб примјенио други, еластичнији план.

б) Комбинујући дејство дубоко и широко распоређених самосталних оперативних група, задавати непрекидне ударце непријатељу на дугачким операциским правцима, стварајући услове за прелаз у противофанзиву. Дакле, пореметити непријатељски план брзог надирања и избјећи удар надмоћнијих непријатељских техничких оруђа. Мали фронтални застори, искоришћавајући природне препреке и рушење на комуникацијама, требали су само да створе услове за ступање у дејство маневарских трупа на крила, бокове и позадину непријатеља. Дакле, план је у себи носио офанзивни карактер са тежњом да се у погодном моменту узме непријатељу иницијатива из руку.

Овим планом избјегло се груписање великих снага на појединим секторима, што је опасно када непријатељ располаже са брзим и технички надмоћнијим сретствима. Поједини сектори слободне територије претстављали су јака упоришта, која су била чак и фортификациски ојачана. Између појединих оперативних подручја успостављена је чврста веза, чак и преко великих ријека, што је у ранијим операцијама био тешко савладив проблем. Овиме су знатно олакшани услови маневрисања снага. Трупе једног сектора могле су интервенисати у корист својих сусједа, нападајући непријатељске базе и позадину. А преношењем узастопних борби у дубину територије, непријатељ је губио у времену и све се више исцрпљивао.

Спровођење планова. У шестој офанзиви учествовале су трупе II њемачке оклопне армије балканске групације фелдмаршала фон Вајкса као и дио снага италијанске групације генерала Кеселринга. Било је око 25 њемачких дивизија не рачунајући снаге сателита, Рупника, Павелића, Недића, Михаиловића, који су били редовни прирепци оваквих предузећа.

Почињући офанзиву, Њемци су хтјели прво, да разбију наше крилне групе у Словенији и Македонији. Словенска оперативна група стезала је гркљан италијанског фронта на линији: Трбиж—Јесенице—Врхника. Њемци издвајају са подручја Италије три дивизије (71, 199 и оклопну дивизију „Херман Геринг“) и бацају их против IX Корпуса који је држао област Соче и Випаве. Послије упорних борби, IX Корпус половином новембра оставља на приморски фронт слабије дјелове па се преко Доломита и Горенске баца на комуникације у долини Љубљанице и Саве, на сектор Врхника—Љубљана—Јесенице. Тако је он обезбиједио сјеверни бок VII Корпуса који је почетком новембра отпочео борбе са овом офанзивном групом на сектору Врхника—Ракек—Ријека. У овим борбама Њемци нису могли постићи брзе успјехе, зато уводе двије нове дивизије (367 и 162) на правце: Загреб—Ново Место и Љубљана—Кочевје, док се оклопна дивизија „Херман Геринг“ пробија до Ријеке у предно горње Купе и са југа обухвата снаге VII Корпуса. О-

вим маневром VII Корпус је потиснут са комуникација па су се у планинским предјелима развиле борбе које су трајале више од мјесец дана. За вријеме тих борби IX Корпус враћа се на комуникације у долини Соче и Випаве, ослободивши добар дио Приморја а јединице XI Корпуса из Горског Котара и IV Корпуса са Жумберка ангажују се према Нотрењској и Долењској. Ово је омогућило VII Корпусу лакши прелаз у противофанзиву при чему је ослобођена скоро цијела Љубљанска Покрајина, а преостали њемачки гарнизони у Кочевју и Новом Месту блокирани. Завршетком ове акције корпус прави маневар, дијелом снага, забацујући их преко Саве у непријатељску позадину — Штајерску.

Македонска оперативна група до октобра мјесеца ослободила је знатну територију између Вардара, Црне Ријеке и Дрима, хватајући преко ове ријеке везу са албанским партизанима. Против ове групе Њемци су повели офанзиву из Албаније и Грчке (100 пјешадиска и I алпинска дивизија). После бојева на Дриму, око Гостивара и Брода, група се бацила на комуникације у долини Вардара, ове порушила и избјегла опкољавање.

Борбе словенске и македонске оперативне групе врло су значајне. Те групе не само да су издржале прве изненадне нападе непријатеља, него су му нанијеле велике губитке у људству и техници. Истављајући жилав отпор задржале су дуго не-

пријатеља, више од мјесец и по дана, тако да су трупе осталих сектора спремне и по унапријед предвиђеном плану дочекале непријатеља. У даљњем развоју офанзиве ове оперативне групе садејствовале су осталим снагама.

Крајем новембра офанзива се пренијела на оперативна подручја Лике, Баније и Кордуна с једне стране, и Санџака и Источне Босне с друге стране. На ова подручја, са којих је пријетила опасност њемачко-квислиншким базама у Загребу и Београду, непријатељ је сконцентрисао јаке снаге.

Лику, Банију и Кордун непријатељ је хтио отсјећи од Босанске Крајине па је ове области подухватио двоструким нападом из долине Купе—Сушак (371, 392, 199 и I коњичка) и долине Уне—Книн (373 и 114 пјешадиска дивизија). Развиле су се жестоке борбе са јединицама IV и XI Корпуса које су трајале преко 2 мјесеца. IV Корпус био је одбачен од Уне све до линије: Слуњ—Кладуша—Драгоштиња, затим је прешао у противофанзиву, потукао до ногу I козачку и 371 дивизију, избио на Купу, ослободивши при томе још и јако утврђени гарнизон Глину. Затим се поврнуо према Уни, гдје су до тада његови заштитни дијелови задржавали непријатеља и набацио 373 дивизију у њене ползне гарнизоне на Уни. 373 дивизија није могла да испољи јако офанзивно дејство у Банији и из разлога што је V Корпус угрозио њене базе у до-

лини Уне, од којих се уопште није смјела удаљити. За ово вријеме IX Корпус, обухваћен са три стране од Сушака, Огулина и Госпића, водио је борбе у Горском Котару, Лици и Приморју. Ипак је Њемцима успјело послје великих губитака, да се од Огулина и Госпића пробију ка Сењу, задржавши се само на комуникацији. За вријеме ових борби XVIII Дивизија VII Корпуса удара у леђа непријатеља у Горском Котару а XIX Дивизија VIII Корпуса непрекидно је угрожавала комуникацију Книн—Госпић, куда је оперисала 114 њемачка пјешадиска дивизија. Акције ових дијелова знатно су олакшале положај IX Корпуса.

За вријеме бојева у области Крке, Купе и Уне X Загребачки корпус развио је жестоку офанзиву у Загорју и на савски комуникациски систем чиме је знатно потпомогао акције наших снага јужно од Саве.

Санџак и Источну Босну непријатељ је обухватио из долине Дрине и Ибра (I-а Алпинска са 92 моторизованим бранд. пуком и 181-а дивизија), долине Саве (187-а и I-а добровољачка дивизија), долине Босне (V моторизована и 369) и сектора Сарајево—Фоча („Принц Еуген”). Снаге II Корпуса врло су дуго задржале непријатеља источно од Лима. Али, једним изненадним препадом Њемци су успјели да заузму неоштећен мост на набујалом Лиму у Пријепољу, што је имало за посљедицу брзо надирање Њемаца једним краком преко Пље-

ваља ка Горажду а другим преко Прибоја ка Вишеграду. Тада V Дивизија преузима извиђачко-заштитничку улогу повлачећи се правцем Вишеград—Рогатица—Олово. На Лиму и Дрини дала је жесток отпор непријатељу. Ово користи II Корпус и са бочних ослонаца прелази у противофанзиву. Сјеверно крило Корпуса чисти Лимску Долину све до Пријепоља и заузима Нову Варош и Ивањицу; јужно крило Корпуса преузима офанзиву ка долини Мораче и Црногорском Приморју, а XXIX Дивизија ослобађа Љубиње, Ластву и води жестоке окршаје у Херцеговини који су знатно допринијели борбама у Босни. За вријеме ових борби у Санџаку Јужноморавска оперативна група, повезана са снагама Метохије, Косова и Македоније, ставила је под снажне ударце моравско-вардарску пругу, одбила офанзиву бугарских снага и потукла четничке банде Драже Михајловића, које су садејствовале с бугарским трупима.

Децембра мјесеца операције се преносе на Источну Босну гдје је извршена најгушћа концентрација непријатељских снага. Борбе су трајале више од мјесец и по дана. Јединице III Корпуса, V и XVI Дивизије и I Јужноморавске бригаде нанијеле су непријатељу огромне губитке. Борбе на Хан-Пијеску, Озрену, Звијезди, у долини Криваје могу се упоредити са херојским подвизима из IV и V офанзиве. Затим све јединице овог сектора прелазе у противофанзиву. По зимском времену V

Дивизија прави сјајан маневар преко Звијезде и Коњуха, разбија непријатељски обруч на Гласинцу, руши комуникацију Пале—Вишеград и ослобађа Горажде, Фочу и Калиновик. Јединице III Корпуса XVI Дивизије и I Јужноморавске бригаде разбијају непријатеља на Озрену, Коњуху, Звијезди, Требави и Мајевици и ослобађају Посавину, Семберију и Бинач, тј. цијелу територију којом су господарили прије почетка офанзиве.

Док су још вођене борбе на осталим секторима, Нјемци припремају офанзиву на Босанску Крајину и Централну Босну, које су области намјеравали опколити са свих страна. У долини Доњег Врбаса и ријеке Сане стварали су јаку полазну базу. Почетком децембра отпочињу офанзиву са линије Имотски—Книн (118 и 264-а дивизија) у правцу Бугојна и Гламоча, настојећи да поремете наше оперативне везе између сусједних сектора. Поред тога, ангажовањем наших снага на југу овог сектора непријатељ је хтио олакшати бржи маневар његових трупама са истока и сјевера, које су иначе имале да савлађују тежак терен. Али, ова јужна непријатељска група пред снажним отпором јединица VIII и дијелова I Корпуса последице 20-дневних борби задржана је на линији Дувно—Шујина—Ливно, претрпјевши огромне губитке. Ово је омогућило стварање једне јаке ударне групе од јединица V Корпуса (и мањих дијелова I и VI Корпуса), које су крајем децембра напале сектор: Бања Лука—Градишка—

Костајница—Нови—Бихаћ—Приједор. Циљ ове операције био је да се уништи ово важно упориште, гдје је непријатељ гомилао ратну технику и материјал за напад, да се поремете планови већ изнуреног непријатеља, да се олакша јединицама Источне Босне прелазак у противофанзиву. Маневар је успио. Заплијењена је и уништена велика ратна техника непријатеља, а главна упоришта у Бањој Луци и Градишки уништена су. Комуникације у долини Сане и Уне све до Бихаћа биле су потпуно разорене. Уплашен овом акцијом непријатељ на овом сектору импровизира брзу офанзиву. Из предјела Новске ка Бањој Луци упућује 114 моторизовану дивизију која је била на путу за Италију и 92 мот. бранд. пук. Са линије Дервента—Добој—Сарајево—Коњиц упућује I-у добровољачку, I алпинску, 369, и дијелове дивизије „Принц Еуген”. Офанзива је отпочела 5 јануара 1944 год. Покушај јужне групе, са линије Дувно—Ливно да поново пређе у офанзиву осујећен је. Исто тако Унска група, смождена у самим гарнизонима под ударцима V Корпуса, није могла да се покрене. Тако се офанзива на овом сектору претворила у фронтални покрет. Код Чађавице IV Дивизија у вишедневним борбама разбија једну њемачку колону. Шеста дивизија у 15-дневним бојевима на сектору Мркоњић—Млиништа нанијела је 114-тој дивизији, 92 мот. пуку и дијеловима I алпинске дивизије осјетне губитке. Једанаеста дивизија, привлачећи на

себе јаке непријатељске снаге из Централне Босне омогућила је Првој дивизији да са сектора Јајце—Травник једним вјештим и смјелим маневром преко западних падина Влашића удари у бок непријатеља, дегажира XI Дивизију и са њом ослободи Централну Босну. Десета дивизија у области Прозора разбила је дијелове дивизије „Принц Еуген” и одбацила их ка Неретви.

За све вријеме VI непријатељске офанзиве, јединице VI Корпуса и Главног штаба Војводине нападале су и рушиле главне саобраћајне везе у долини Саве, Драве и Дунава и тако потпомогле трупе осталих сектора, одбијајући и саме неколико непријатељских локалних офанзива.

Закључак:

1. У овој офанзиви Њемци не само да нису остварили свој план него су открили своју велику слабост и недостатке: слаба борбена вриједност трупа разних народности, многобројна дезертерства, слаба исхрана и одјећа, неспособност за операције ван комуникација. Па и на самим комуникацијама налазили су се пред таквим тешкоћама које су тек послије огромних жртава успјевали да уклоне. Они су рачунали на брз успјех, а једва су успјели да послије 4 мјесеца офанзиве, од половине октобра до половине фебруара, овладају уским приморским појасом и задрже под својом контролом неке комуникације које са обалског појаса воде у унутрашњост. При томе треба имати у виду

да је зимско вријеме њима, као технички боље опремљеној трупи, ишло на руку.

Мада бројне, њемачке снаге у овој офанзиви расплинуле су се по широким секторима наших ратишта и, наилазећи на жестоке отпоре наших трупа, губиле су све више и више у замаху. Тако је њихова завршна фаза у Централној Босни и Босанској Крајини била потпуно без даха. Једва су се дочепали зимских гарнизона којих се грчевито држе. Они су били принуђени да у току саме офанзиве прелазе на појединим секторима у дефанзиву, да би најзад, били принуђени да узму одбранбени став на цијелом ратишту Југославије.

2. И ова офанзива јасно је оцртала улогу и значај наше војске у склопу савезничке стратегије. Док су се фашисти повлачили и на истоку и у Италији, њемачко командовање било је принуђено да против наше војске баци знатне снаге. И не само то. Наша Армија носи се у Југославији са преко 700.000 њемачких и сателитских војника, које би фашисти знали искористити да их у томе не спречавамо. Јасно је шта би оволике, па и знатно мање снаге, значиле за угрожене њемачке фронтове на Бугу и у Италији. И, оправдано, за сваки корак савезничког напредовања на ратиштима наши борци сматрају да су дали свој допринос у крви и зноју. А од отварања другог фронта у Европи и напредовања Црвене армије преко Карпата можемо наслу-

тити колико ће наша Армија бити страшна за фашисте и њихове сателите на Балкану.

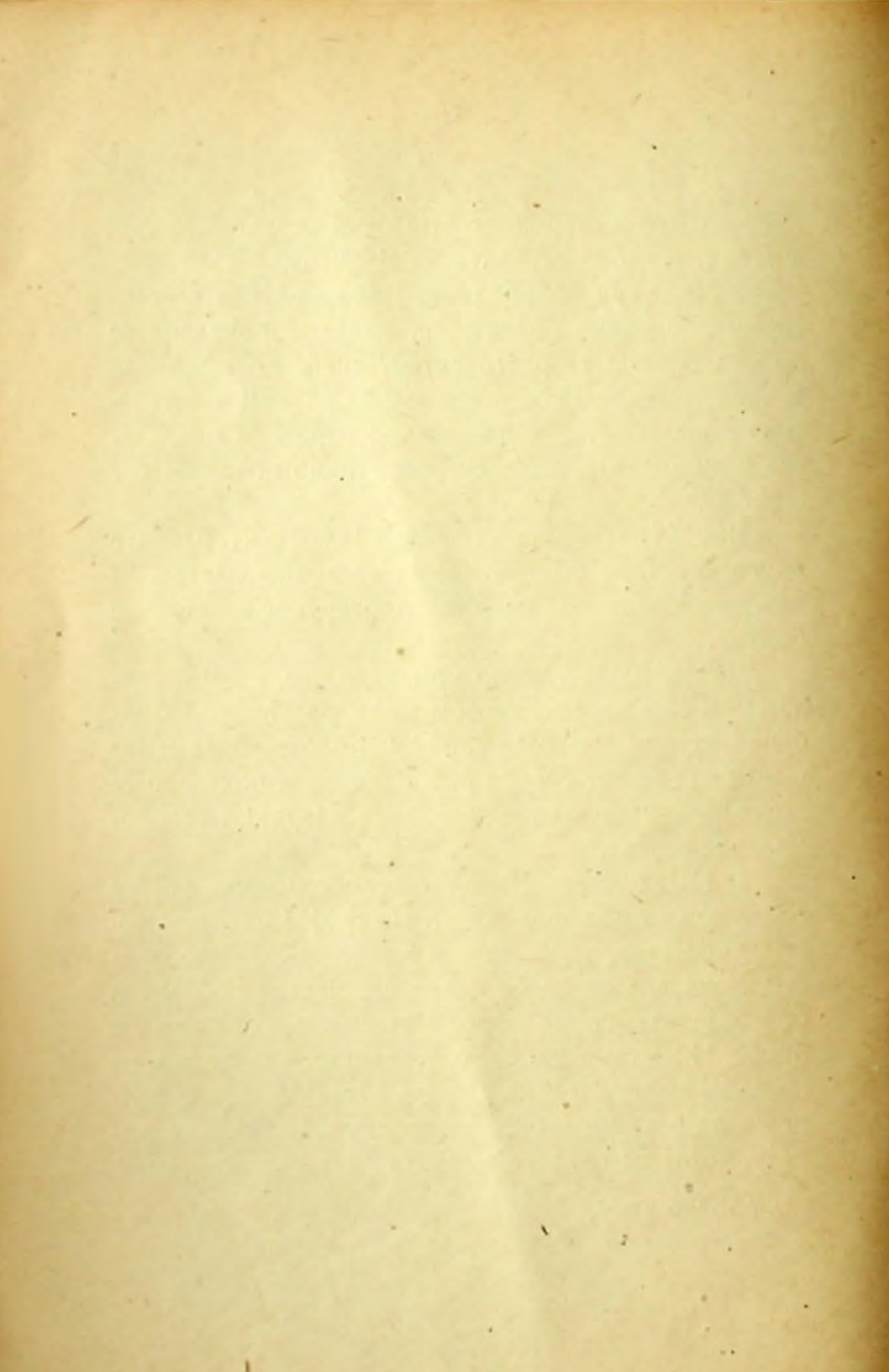
3. Мада су се борбе развијале на одјелитим секторима, основна оперативна идеја спроведена је правилно. Баш та растреситост снага дозвољавала је нашем младом командовању да развије иницијативу до максимума и да дођу до изражаја маневарске комбинације, које су оперативно повезале све снаге.

Док је непријатељ нападао један сектор, снаге другог сектора обухватале су га и непријатељ се редовно налазио између двоструког ватреног обруча.

Дакле, наше трупно командовање, својим сналажењем на терену, својом моћи расуђивања борбене ситуације и одлучношћу, положило је и по шести пут испит сурове ратне школе и показало се достојним руководиоцем велике Народно-ослободилачке војске.

4. И јединице Народно-ослободилачке војске одлично су положили испит. По својој издржљивости, херојству, ударности и маневарској способности, доказале су да су кадре извојевати побједу и обезбиједити своме народу тековине ове кржаве борбе. И не само то. У колу великих Савезника, на лијевом крилу Црвене армије, наша Армија спремна је да изврши јуриш на кржаву фашистичку аждају, којој не преостаје ништа друго него — смрт.

Фебруар 1944.

Седма непријатељска офанзива

Шеста офанзива завршила се после четворо-мјесечне кампање, крајем јануара 1944 год. неуспјешно по Нијемце. Њима не само што није успјело да униште нашу армију, већ је она из ове офанзиве изишла ојачана са три корпуса (IX, X и XI) и обогаћена новим ратним искуством у борби против непријатеља до зуба наоружаног савременом ратном техником. Сем тога, наша армија задржала је у својим рукама и ослободила послије ове офанзиве велику територију, повезану од прекосочких Брда па до ријеке Струме. Овдје нарочито истичемо српску слободну територију у области Јужне Мораве.

Њемачка команда послије ове офанзиве не само што није добила одријешене руке, него се наша пред новим тешкоћама. Главне непријатељске базе у позадини биле су угрожене. Оно мало комуникација којима се непријатељ служио било је под снажним ударцима, тако да су практично биле неупотребљиве. Окупаторске јадранске трупе, отсјечене од свога залеђа, налазиле су се у тешком положају. И не само то. Цио њемачки војнички апарат на југоистоку Европе био је укочен и слобода акције парализована, јер је наша Народно-ослободи-

лачка војска стезала гркљан цијелог тог ратишта на линији: Драва—Сава—Дунав.

Окупатор је у нашој војсци гледао све већу опасност. Доношењем историских одлука АВНОЈ-а и формирањем Националног комитета на челу са Маршалом Титом отпочео је прилив нових бораца у Народно-ослободилачку армију. Послије успјешно завршене зимске кампање 1943-44 год., као и с наступањем пролећа и прилив се брзо повећавао. Увидјевши, најзад, прави значај наше војске, Савезници су почели слати више ратног материјала, што је омогућило мобилизацију нових бораца. У вези с развојем опште ситуације, наша борба даје све више потстрека за оружану борбу сусједних народа Бугара и Мађара. Наша армија пружа широку подршку бугарским и мађарским оружаним антифашистичким четима. Тиме се балканско ратиште шири и пожар се све више примиче животним центрима Хитлерове Њемачке. Примицао се и час заједничких савезничких удараца на фашистичку Њемачку. Тако је наша армија постављена као спона између савезничке карпатске и италијанске групе, претстављала највећу опасност за јужно, отворено њемачко крило, које је лебдјело у ваздуху. Све је ово дубоко забрињавало Нијемце и они су повели Седму офанзиву против Народно-ослободилачке војске. Та је офанзива продужење Шесте офанзиве после груписања и прикупљања нових снага и средстава.

Непријатељски план. — Кроз првих шест офанзива сви планови које су Нијемци исковали с циљем да униште нашу живу силу — пропали су. Зато они у овој, Седмој офанзиви, мијењају тактику и стварају јаке групе, састављене од мотомеханизованих и брдских дивизија. Са тим ударним групама и гарнизонским снагама, уз јаку потпору авијације, врше офанзиву на поједине секторе, с циљем почесног уништавања наших снага и дезорганизовања живота на дотичним подручјима. Недостаци ове њемачке тактике били су очевидни: помањкање и слабост њемачких снага, при чему су настојали да постигну надмоћност бар на појединим секторима нашег ратишта. На дубокој просторији нашега ратишта непријатељској ударној групи задавани су жестоки ударци, тако да је она прије завршетка офанзиве губила ударну моћ. Нашим јединицама остајала је пуна слобода маневрисања и забацивања непријатељу у леђа, зашто су биле погодне непријатељске полазне базе и ослабљени сектори. Нијемци су изводили операције по крутом шаблону, добро познатом нашем командовању, па је иницијатива и слобода акције увијек била у рукама наших јединица. Нашем командовању увијек је остало довољно времена да прикупи податке и предузме контра-мјере.

Њемачка Врховна команда употребила је за Седму офанзиву трупе балканске „Агмеegruppe F“ фелдмаршала фон Вајкса, знатан дио италијанске

групације генерала фон Кеселринга и све бугарске и остале сателитске трупе у Југославији.

План Врховног штаба. — Не групписати снаге, већ их широко и дубоко распоредити на оперативна подручја, слабити непријатеља и наносити му што више губитака у живој сили и техници, а затим прећи у општи противнапад.

Извођење операција. — Седма офанзива отпочела је првих дана априла и продужила се све до краја јуна. Она се може подијелити на три, временски не сасвим одвојене фазе. Прва фаза обухвата оперативне секторе: а) српско-македонски и б) словенско-истарски. Друга фаза обухвата оперативне секторе: а) Црну Гору, Санџак, Херцеговину и Источну Босну (ради краткоће назваћемо га дринско-зетски) и б) Лику, Банију, Кордун, Загорје, Славонију, Срем (назваћемо га савско-купски). Трећа фаза обухвата оперативни сектор Централне и Западне Босне и Далмацију (крајишко-динарски), а отпочела је 25 маја ваздушним десантом на Врховни штаб у Дрвару.

Прва фаза. — Њемачка команда била је јако узнемирена све већим порастом наших снага и развојем операција на српско-македонском и словенско-истарском оперативном подручју. Наше снаге на овим подручјима угрожавале су три њемачка жива фронта: карпатски, италијански и грчки. На самом југословенском ратишту ове крилне оперативне групе изоловале су окупаторске снаге у обла-

сти Јадрана и савског базена и спутавале им шири маневар. Ови крилни сектори били су непосредни ослободилачки снага у сусједним земљама, гдје су, под утицајем наше борбе, почели да ничу ослободилачки покрети. Немајући снага да поведу једновремену офанзиву на цијелом нашем ратишту, Нијемци су прво напали ова два крилна оперативна подручја. Прва им је тежња била да пресијеку везе и спријече сваку потпору од стране наших снага сусједним ослободилачким покретима. Нарочито су настојали да прекину везу између наших и бугарских јединица дуж југословенско-бугарске границе, гдје је остварена војничка сарадња.

А) У офанзиви на српско-македонско оперативно подручје учествовало је преко 190 хиљада непријатељских војника са многобројном артилеријом, тенковима и уз јаку подршку авијације (1 њемачка алпинска дивизија, Шуцполицај-дивизија, 3 и 4 бранденбуршки моторизовани пук, 20 пук 13 СС дивизије, дијелови СС дивизије „Скендерберг“, 1 и 2 бугарски коњички пук, бугарске дивизије: 14, 15, 17, 7, 22, 24, 25, 27 и 122, Недићев „Српски добровољачки корпус“ и четници Драже Михаиловића). Полазне базе ове офанзиве биле су: долина ријеке Брегалнице, Ђустендил, долина Тимока, Пожаревац, Велика и Западна Морава, ријека Ибар, ријека Лепенац, Скопље, Црна Река — са концентричним кретањем трупа и тежњом да се наше јединице набаце на Јужну Мораву и ту униште.

Развиле су се мјестимичне борбе на широком подручју. Дио косовско-метохиских, македонских и бугарских снага био је принуђен да се повуче на сектор Јужне Мораве и Власине, гдје је непријатељ стегао обруч. Наше снаге нашле су се у тешком положају. Руковођен ситуацијом на овом, као и на дринско-зетском оперативном подручју, гдје је непријатељ већ отпочињао офанзиву, Врховни штаб предузима следеће мјере:

1. Досадашње српске снаге овог сектора, одреде и бригаде, формирати у чврсте војне формације — дивизије. Од ових дивизија као и косовско-метохиских, македонских и бугарских снага (бригаде: „Васил Левски” и „Христо Ботев“) формирати јаку ударну групу, којом разбити непријатељски обруч и прећи у противофанзиву.

2. Упућује из Санџака једну ударну групу (2 и 5 дивизија) да се преко Мораве пробије у Западну Србију и Шумадију, увлачећи се као клин између ових двију непријатељских групација, угрожавајући њихове осјетљиве тачке и полазне базе и привлачећи на себе дио снага, које су снажно притискивале сусједна оперативна подручја.

Развиле су се двомјесечне борбе на цијелом српско-македонском оперативном подручју. Славне Друга српска и Пета крајишка дивизија полазе из Санџака преко Лима, прелазе га на отсјеку Рудо—Пријепоље гдје разбијају Недићев 5 пук, 3 моторизовани бранденбуршки пук и Дражин тзв. „Злати-

борски корпус". На Ибру, Студеници и Драгачеву разбијају 24 бугарску дивизију, Недићев 2, 3 и 4 пук и Дражине тзв. корпусе: Јаворски, Равногорски и Пожешки. Послије тога ова група вјештим маневром мијења правац покрета, прелази Западну Мораву на сектору Чачак—Ужице и преко Сувобора, Повљена и Маљена појављује се код Ваљева. Овај брзи продор наших снага изненађује Нијемце и погађа у срце издајнике Недића и Михаиловића, који вичу на узбуну: „Срби на окуп!“ Окупатор је био принуђен да против ове наше групе издваја снаге и са српског и дринско-зетског оперативног подручја (4 бранденбуршки пук, 22 и 24 бугарску дивизију, дијелове дивизије Шуцполицај остатак Недићевог добровољачког корпуса, руски добровољачки корпус и тзв. Дражине корпусе: Поцерски, Ваљевски, I и II Равногорски, Пожешки и Горску гарду). Отпочеле су жестоке борбе на Повљену, Маљену и Сувобору, одакле је 1914 год. поведена чувена Колубарска битка у којој је српско оружје однијело једну од најсјајнијих побједа над германским освајачима. И на овом славном историјском ратишту наше јединице су по други пут (први пут у јесен 1914 год.), разбиле окупаторе и српске Бранковиће — Недића и Михаиловића. Док су вођене ове борбе у Западној Србији, наша Моравска оперативна група (а доцније и дринско-зетска — III и II корпус) прелази у офанзиву.

Македонске јединице повеле су офанзиву са сектора Врање—Куманово—Скопље и заузеле. Криву Феју и Кратово, где су до ногу потукле бугарске окупаторе, и управиле се затим ка средњем и доњем Вардару. Бугарске партизанске јединице после упорних борби на сектору Трна, предузимају акције ка Ђустендилу и Софији. Српска 23 дивизија заузима Бабушницу, затим скреће ка северу, на Озрену до ногу туче немачко-плаћеничке трупе и наставља операције ка доњем Тимоку. Српске 21, 22, 24 и 25 дивизија, као и косовско-метохиске јединице разбијају непријатеља на сектору Скопске Црне Горе, Јабланице и Топлице, чисте Копаоник и преносе операције ка Косову и Метохији и сливу Западне и Велике Мораве.

З а к љ у ч а к:

1. У овој офанзиви на тремеђи Србије, Македоније и Бугарске остварено је садејство и у крви исковано борбено јединство српског, македонског и бугарског народа. Ово је крупни допринос за даље успешно вођење ослободилачке борбе на Балкану.

2. Формирањем пет српских дивизија, развијањем бројних партизанских одреда, све већим приливом нових бораца, борба се поново шири и разгара на светом, непокорном тлу Србије — тамо где је Тито повео прве борбе против фашистичке тираније, где је формирао прве ударне бригаде, које су животима својих бораца посијале и вре-

лом крвљу натопиле сваку стопу југославенске земље — ради остварења слободе, јединства и братства наших народа, ради остварења срећније будућности нових генерација.

Размах борби у Србији увелико ће олакшати нашим јединицама операције на осталим секторима југословенског ратишта и Врховном штабу омогућиће шире тактичке и стратегиске комбинације.

3. Издајничке банде Недића, Љотића и Драже Михајловића, које су формирали немачки генерали и гестаповци на злочинима, крви и мукама српскога народа, разбијене су и више не претстављају никакву војну снагу. Само бедни остаци ових крвника и убица још се крију у окриљу немачких формација. Српски народ радосно је дочекао своје дивизије, пружио им сваку помоћ и одговорио мобилизацијом нових снага за Народно-ослободилачку војску. Ни крвави терор, ни муке, ни патње нису могле убити слободарски дух и вековне традиције српског народа.

В) Словенско-истарско оперативно подручје од првенствене је важности. Оно, као бедем, раздваја балканско од италијанског ратишта. Са његовог подручја, од Трста и Ријеке, води најкраћи и за непријатеља најосетљивији операцијски правац — ка Бечу. Због ове важности, овај је сектор стално изложен нападима крупних непријатељских снага. Овога пута учествовале су у офанзивни

групе италијанске групације генерала Кеселринга (178 брдска ловачка, 188 и 236 гренадирска, 287 и 256 пешадиска, делови 171 дивизије; 13, 14 и све белогардистичке банде генерала Рупника). На целом сектору од Соче до Сутле и од Драве до Купе развиле су се борбе. Непријатељу су нанесени велики губици, при чему је претрпио катастрофу од јединица 7 корпуса код Жужемберка и Требње, а у Савињској долини од јединица Штајерске оперативне зоне. Наше јединице чврсто су задржале своја упоришта, обезбедиле везу са партизанским снагама северне Италије и преко Драве пружиле подршку малим групама аустријских родољуба.

Друга фаза. — А) Јединице дринско-зетског оперативног подручја пресецале су непријатељу везу са Албанијом и Србијом, и угрожавале систем комуникација у долини реке Неретве, Босне и Саве. Ово подручје чинило је отсочну даску за упад наших снага у Србију, која, због свог општеполитичког и географског положаја на Балкану, претставља првенствену важност за непријатеља. Пред опасношћу од нашег упада, Хитлер је хтео да сачува пољубани режим својих вазала: Недића Љотића и Михаиловића. Шта више, он је хтео да њихов положај учврсти и Црну Гору прикључи „Недићевој Србији“. Тако је и овог пута, као и у Шестој офанзиви, ово подручје било изложено жестоким нападима непријатеља.

Јаке непријатељске снаге повеле су офанзиву у Источној Босни, обухватајући је са свих страна (100 немачка пешадијска дивизија, 13 СС дивизија, делови дивизије „Принц Еуген“, делови Првог руског добровољачког корпуса, групе Недићеваца, 2 усташки и 3 ловачки здруг, усташка милиција, тзв. Сарајевски и Мајевички четнички корпус Драже Михаиловића). У дугим борбама наше снаге однеле су победе на Гласинцу, код Власенице, Кладња, на Криваји, док најзад јуначка Шеснаеста војвођанска дивизија није поразила 13 СС дивизију на сектору Мајевице, задобивши велике ратне трофеје. Немцима, тако, није успело да очисте Источну Босну и да на Мајевици-Семберији поставе чврст савски мостобран за који су се толико борили.

Други корпус био је нападнут знатно надмоћнијим непријатељским снагама од Врмоше, Пећи, Рожаја, Плевља, из Долине Неретве и Зете (немачке: 181 дивизија, 169 дивизија, 3 и 4 бранденбуршки моторизовани пук, делови 369 дивизије; 5 Недићев пук, 5 пук Шуцполиције, муслиманска милиција из Пештери, четничке банде Драже Михаиловића). Штаб Другог корпуса донео је целисходну војничку одлуку. Пред надмоћнијим непријатељским снагама није танким раширеним распоредом могао бранити цијелу ослобођену територију. Зато је пред непријатељем оставио мале извиђачко-заштитничке делове, а

главнину својих снага прикупио на простору Мојковац—Колашин—Матешево—Трешњевић за дејство по унутрашњим операцијским правцима. Најопаснија група била је она која је долазила од Пријепоља и Пљевља. Пеко Дапчевић баца се на ову групу свим снагама и до ногу је туче на историском Мојковцу. На Мојковцу је црногорска војска 1915 год. обезбедила отступницу братској српској војсци. На Мојковцу су сада Црногорци спречили припајање Црне Горе тзв. „Недићевој Србији“, не дозволивши улазак у слободарску Црну Гору српским изродима и издајцима. Затим су почесно тучене остале непријатељске групе на Трешњевику, Ветернику, Кучима, код Никшића, после чега је ослобођена раније држана територија. За ово време наша 29 дивизија однела је код Требиња, Билећа, Гацка и Невесиња неколико сјајних победа. Као што смо напоменули, ударна група пуковника Мораче (2 и 5 дивизија), раније пребачена у непријатељску позадину ка Ваљеву, увелико је потпомогла и олакшала акције трећег и, нарочито, другог корпуса.

З а к љ у ч а к :

1. Спријечен је план спајања српских и црногорских плаћеничких трупа и оне су почесно тучене.

2. Дринско-Зетско оперативно подручје и даље је остало чврсто у нашим рукама као важан централни географско-стратегиски пивот, са којег на-

ше командовање има слободу акције на све стране. Овај пиво добија тим већу важност што је сада преко Ибра и Копаоника повезан са српском слободном територијом.

Б) Јединице савско-купске оперативне зоне прекидале су непријатељу све везе које од сјеверног Хрватског Приморја и Босне воде ка Загребу, док је сплет комуникација Београд—Загреб био стављен под снажне ударце. Веза преко Драве са окупираном Мађарском била је врло лабава. Наша јака упоришта: Горски Котар, Жумберак, Загорје, прекидала су везу између њемачких групација фон Вајкса и Кеселринга. На цијелом овом подручју Нијемци су једновремено били повели офанзиву (392 дивизија, 373 дивизија, 42 ловачка дивизија, 5 моторизована, 173 резервна, 230 дивизија, 96 ловачка дивизија, 1 козачка дивизија, 1 ловачки допунски пук, 28 СС регимента, 121 брдски пук, 607 посадски пук, све Павелићеве усташке и домобранске јединице). Непријатељ је у прво вријеме успио да овлада свим комуникацијама у Лици, док је на Банији и Кордуну, Жумберку, Загорју, Било-Гори и Фрушкој Гори претрпио прави пораз. У другој половини мјесеца јуна наше јединице заузеле су у Лици Крбавско и Бијело Поље. На тај начин у нашим рукама задржана су сва упоришта. Непријатељу није успјело да нас потисне ни са једног сектора овог подручја.

Трећа фаза. — Дакле, на сва четири оперативна подручја непријатељ је претрпио неуспјех, а централно и теренски врло јако крајишко-динарско оперативно подручје било је чврсто у рукама наше војске. Сви превоји динарског гребена и све комуникације које су од мора водиле у унутрашњост биле су у нашим рукама. Јединице овог подручја биле су нож у леђа великим њемачким снагама, распоређеним на јадранском приморју.

Да би овој потпуно неуспјелој офанзиви дао успјешни завршетак, Хитлер је, у вези с офанзивом на овај централни сектор, смислио гангстерски напад на Врховни штаб НОВ и ПОЈ, у намери да зароби или убије Маршала Тита. С овим је Хитлер хтио постићи следеће:

1. Да уништењем јединственог војног и политичког руководства Народно-ослободилачког покрета у Југославији једним потезом сруши досадашње тековине те величанствене борбе. Ово му је било потребно ради одржања морала у војсци, који је опадао због великих губитака у Југославији, као и за одржање политичког пристижа у иностранству и код својих пољуљаних сателита. Шта је то са снагом Хитлера, који је покорио толике европске народе, кад већ три године не може да уништи тзв. „банде“ у Југославији!

2. Да у наше командовање унесе хаос и панику и тако се пред отварањем другог фронта у Европи лиши једне опасне армије на Балкану,

која му већ три године потреса бедеме „европске тврђаве.“

3. Да окрњи наш углед и претстави нас у иностранству и пред савезницима као једно неозбиљно руководство.

Због овог је Хитлер упутио у Книн крупне војничке личности да из непосредне близине руководе овом операцијом у коју је полагао велике наде. У овој офанзиви учествовале су јединице десантне ваздухопловне групе „Дер Фирер“, 11 ваздухопловна дивизија, све јединице XV и V СС-алпинског корпуса, појачане са 92 моторизованим пуком, 1 и 2 бранденбуршким моторизованим пуком, оклопним батаљоном II „Панцерармее“ и свим усташким, домобранским и четничким бандама овога сектора. План је био: ваздушним десантом уништити руководство НО Војске а затим густим обручем опколити дезорганизоване јединице на крајишко-динарском сектору и уништити их. Полазне базе за офанзиву биле су: Мостар-Сарајево-Бања Лука-Бихаћ-Срб-Книн-Имотски из којих се има предузети концентрично кретање ка планини Срнетици.

Офанзива је отпочела 25 маја у 5 часова тешким бомбардовањем Дрвара и ваздушним десантом. Мото-механизоване колоне истовремено су пошле у напад из свих поменутих гарнизона. За читаву ову операцију најкарактеристичнији је ваздушни десант у Дрвару. Против нас су Нијемци

употребљавали разне ратне дозвољене и недозвољене методе, чак и бојне отрове, ма да их против осталих савезника још нису употребљавали, али ваздушни десант био је први пут употребљен. У овом рату Хитлер је више пута вршио ваздушне десанте. Помоћу њих овладао је Холадијом, Белгијом, Критом. Али овај ваздушни десант се разликује од свих осталих. Десантне трупе (према изјави заробљеника) биле су састављене од деградираних официра, подофицира и војника Хитлерове војске. Тај војнички криминални олош, чија јединица носи име „Дер Фирер“, имао је да се кроз ову операцију откупи. Крволоци су требали да се искупе крволоштвом, јер су лично од Хитлера добијали наређење да поубијају све што им падне у руке. Маршала Тита имали су живог ухватити, па је сваки војник добио Маршалову фотографију. Четници Драже Михајловића толико су усавршавали „вјештину ратовања“, да су чак и у овој специјалној операцији учествовали. Њих неколико имало је задатак да Нијемцима покажу пут ка Маршаловом командном мјесту (новинар Прибићевић видио је једног таквог, а наши борци су убили њих тројицу). Ову операцију карактерише и масовна употреба авијације. Официри савезничких војних мисија говорили су нам да за двије и по године рата на њиховом фронту нису видјели тако масовну и по броју летова тако активну авијацију. Авијација није пратила цио ток операција

на овом сектору, није битно утицала на брзину завршетка офанзиве. Она је имала задатак да својим дејством олакша уништење Врховног штаба, прекине везе и дезорганизује позадину. Када се узме у обзир да за вријеме савезничке офанзиве у Италији није могао да се види ниједан њемачки авион на фронту, онда се добија потврда колику је важност Хитлер придавао овој операцији.

Ми у Дрвару нисмо имали ниједну борбену јединицу. Знали смо да непријатељ припрема офанзиву на овај сектор, па смо све трупе бацили на фронт. То је био редован случај у нашем ратовању. Сваки појединац, борац и старешина, морао је бити спреман да сваког тренутка прихвати борбу. Другим ријечима, увијек смо морали бити спремни да нађемо излаз из сваке ситуације и да је ријешимо у своју корист. Овога пута побједила је велика љубав према своме Врховном команданту, ратно искуство и храброст наших бораца, иницијатива командног кадра. При спуштању падобранаца и једрилица у Дрвар, ступају упоредо у борбу пратећи батаљон и официрска школа Врховног штаба. Штаб 6 дивизије извлачи са лапачког фронта 3 личку бригаду и заједно са њом хита у Дрвар. Осми корпус упућује са Тичева један далматински батаљон. Три четвртине непријатељског десанта уништено је. Послије дводневне борбе непријатељске мотомеханизоване јединице ушле

су у Дрвар. Без ове помоћи остатак њемачког десанта био би до посљедњег уништен.

Затим су се наставиле жестоке борбе на цијелом крајишко-динарском сектору. Сви покушаји непријатеља да опокли наше јединице и сабије их у обруч пропали су. И овога пута показало се да су наше пјешачке бригаде биле брже од њемачке моторизације. Ми смо увијек стизали да задамо ударац непријатељу, а затим да се поставимо у повољнији положај за наношење слиједећих удараца. Послије жестоких борби на Тичеву, Јадовнику, Трубару, Рипчу, Рибнику, Ситници, Млиништу, ослобођена је цијела територија сем Дрвара и Петровца.

О п ш т и з а к љ у ч а к :

1. Нијемци нијесу успјели да униште наше војно и политичко руководство. Тако се овај њихов покушај претворио у велики војно-политички пораз Хитлера. Нама је првима успјело да тучемо Хитлера у десантним операцијама. Ово, с једне стране, говори о слабости Хитлереове „машине“, то већој што се овдје радило и о престижу; с друге пак стране — о чврстости и ударности наше војске. Због неуспјеха и великих губитака у овој офанзиви, Хитлер се морао латити лажи да је заробио Маршала Тита. Ово јасно говори о његовом пољуљаном положају.

2. Водећи борбу против наше армије, Хитлер је говорио да води борбу против бандита. И по-

ред тога што је против нас раније водио шест великих офанзива, чији је опсег премашивао обим обичних чарки и „чишћења“, у овој Седмој офанзиви себе је највише демантовао. Примијенио је сва средства модерног ратовања: тенкове, авијацију, ваздушни десант, ангажовао велике снаге и лично се заузео за исход операција, повјеравајући њихово извођење најпааметнијим војничким „мозговима“. Па и поред тога, његова Седма офанзива крахирала је пред нашим отпором. По завршетку ове офанзиве његов положај још више се погоршавао.

3. Хитлер и његово командовање још на једном пољу демантовали су себе. Они су толико дубоко студирали тактику и стратегију наше војске, да су до сада четири пута мијењали начин ратовања против нас. Први начин сводио се на систем „опкољавања“, систем „котлова“ и „Кане“, цијеле наше војске. Други начин — опкољавање појединих оперативних сектора. Трећи — с наслоном на утврђена мјеста и фортификацијска упоришта — офанзивно дејство ударних група на свим подручјима у циљу кидања веза, рушења наших база, привезивања наших снага, извиђања итд. Четврти — стварање, од моторизованих и брдских дивизија, јаких оперативних група, које су уз помоћ посадних трупа преносиле операције са једног подручја на друго. Њемачко командовање непрекидно је тражило средство и начине за наше

уништење, тј. скидање са ратне позорнице једне спасне ратујуће стране. То, само по себи, јасно показује колико је наша војна снага стално расла, имала свој начин ратовања, своју тактику и стратегију, која је надмашивала непријатељску; да је водство наше армије благовремено прозријевало све непријатељске методе и намјере и увјек знало наћи противмере и своју војску побједоносно извести из свих тих великих окршаја.

4. Док се њемачки фронт у Италији ломио и савезници почињали са искрцавањем на западу, Хитлер је морао да у овој Седмој офанзиви против „бандита“ у Југославији ангажује ни мање ни више него осамнаест њемачких оперативних дивизија, девет бугарских дивизија и све сателитске снаге. При томе је имао слиједеће губитке: мртвих око 20.500, заробљених 6.500, рањених 16.000. Заплијењено материјала: 96 топова, 19 тенкова, 3 авиона, 80 камиона, 110 мотоцикла, аутоматског оружја 500, пушака 16.000, разне муниције преко 60 вагона, хране преко 100 вагона, веће количине санитетског материјала и материјала за везу, коња 800, 15 пловних објеката. Уништено ратног материјала: топова 175, бацача 230, тенкова 108, авиона 37, камиона 1400, аутоматских оруђа преко 900, локомотива 94, вагона 700, пловних објеката 96, велике количине муниције, горива, хране итд. Пораст наше војске и ширина ратишта, примљено наоружање од савезника, погодност пролећњег

времена, излазак непријатеља из утврђења на отворен терен, — све су то услови који су допринијели да тако осјетно ударимо непријатеља. И то није све. Њемачке дивизије, када десетковане изиђу из земље голоруког народа који се бори за слободу, деморалисане су и неспособне за жилав отпор. Све ово најречитије говори о снази наше армије, њеној важности у склопу савезничке стратегије и улози у дањем развоју војничких догађаја у Европи.

5. Хитлер је увјеравао своје преплашене вазале у Југославији да ће обрачунати са нама и да ће тако њихов положај бити ријешен. Већ је био отпочео са новом поделом југословенских земаља. Али, заједно са њима, доживио је пораз. Тако су тим издајницима разбијене све наде и илузије. Њихови редови су у распадању, док је наша ударна снага у све већем порасту. Дакле, и на овом фронту Хитлер је претрпио неуспјех и погоршао свој положај.

6. Послије ове офанзиве још више се подигао међународни углед наше борбе и оцијенила права снага наше армије. Цијела свјетска јавност са великим интересовањем пратила је развој Седме офанзиве у којој су учествовале крупне њемачке снаге са свим модерним средствима технике. Та је офанзива још више учврстила наше везе са савезницима. Никада нам савезници нису давали толико обилну помоћ као за вријеме ове офан-

зиве. Наше јединице на борбеним положајима примале су санитарски материјал, муницију, храну. А савезничка авијација непосредно је садејствовала у операцијама, митраљирала непријатељске колоне и бомбардовала непријатељске базе и упоришта. И на овом пољу Хитлер је претрпио потпун неуспјех.

7. Кроз ове тешке борбе наша армија ојачана је са пет нових дивизија на важном српском оперативном подручју, а редови осталих јединица знатно су се попунили новим борцима. Пред њемачком офанзивом, све што је било способно дохватало се пушке и одлазило у наше јединице. То говори да смо се ми послије ове офанзиве ојачали и унутрашње још више учврстили наш војнички и политички фронт. И на том пољу Хитлер је претрпио неуспјех.

8. Већ пуне три године борбе се код нас воде свом жестином, без предаха и одмора. Те борбе у својим најоштријим фазама, у кулминацији груписања непријатељских снага и средстава против нас — добијале су карактер посебних офанзива. Тако су настале све офанзиве. Према томе, ни иза ове Седме офанзиве неће, нити може бити застоја. Југославија је активни фронт, који се слива са савезничком карпатском и италијанском групацијом, фронт који се налази на балканско-панонском врло осетљивом правцу за Хитлера и то како из војничких тако и политичких разлога. А појачање

нашег фронта изношењем операција из Италије у његову висину (Трст—Горица—Јесенице) или евентуалним савезничким искрцавањем на наше копно довело би Њемачку у критичан положај. Због тако велике војничке и политичке важности овог ратишта, могу се тумачити непрекидне трогодишње борбе и толико подузетих крупних офанзива против наше Народно-ослободилачке војске. После Седме офанзиве наша војска узела је иницијативу у своје руке и Хитлер је принуђен да поново довлачи нова појачања, као она из Грчке. Дакле, борбе на нашем ратишту све се више заоштравају и улазе у одлучујућу фазу.

9. Најзад, наша армија примивши у себе неисцрпне снаге наших народа које су триумфовале у овом великом ослободилачком рату, спремна је да под командом свога творца — Маршала Тита, часно изврши ослободилачку мисију, обезбиједи своме народу тековине ове тешке и крваве борбе и садејствује са савезничким армијама на ослобађању човјечанства од фашистичке тираније.

Јули 1944

30 СР 94(497.1)

ЈОВАНОВИЋ А.

Шеста и седма непри

ЈЕСКОВИЋ

000017984

СОВЕТСКО

ДАЊА

НОВЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

1. Јосип Броз-Тито: Борба народа поробљене Југославије
2. Едвард Кардељ: Пут нове Југославије.
3. Генерал-лајтнант Арсо Јовановић: Шеста и седма непријатељска офанзива.
4. Родољуб Чолаковић: Оружана борба против окупатора и Дража Михаиловић.
5. Милован Ђилас: Совјетски човек и наша борба.
6. Др. Јосип Смодлака: О разграничењу Југославије с Италијом.
7. Фјодор Махин: Јуриш на Немачку.
8. Фјодор Махин: О нашој војсци.
9. Проф. А. Воскресенски: Шта је УНРРА.
10. Коча Поповић: Два чланка о рату против фашистичке Немачке.

ЦЕНА ДИН. 30.—